

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK

Interkulturell kommunikation

**Hur lärarna upplever utvecklingssamtal med föräldrar med utländsk
bakgrund**

Veronica Bergqvist Duran

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LAU 925
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt/ 2010
Handledare: Ann-Katrin Jakobsson
Examinator: Björn Hasselgren
Rapport nr: VT10-2611-10 U/V

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LAU 925
Nivå:	Grundnivå
Termin/år	Vt/ 2010
Handledare:	Ann-Katrin Jakobsson
Examinator:	Björn Hasselgren
Rapport nr:	VT10-2611-10 U/V
Nyckelord:	Utvecklingssamtal-invandrarbakgrund

Syfte: Syftet med studien var att undersöka hur lärarna i grundskolan 6-9 upplever utvecklingssamtal med föräldrar med utländsk bakgrund. Hur går det att genomföra samtalet? Vilka hinder och möjligheter finns? Hur överbryggas man hindren?

Teori: Empirismen är teori som ligger bakom denna studie. Det var en explorativ undersökning, med kvalitativ inriktningen.

Metod: Sju lärare deltog i den kvalitativa studien. Undersökningsinstrumentet var semi-strukturerade intervjuer som spelades in på band och transkriberades.

Resultaten: Studiens resultat visade att lärarna upplever svårigheter, men också positiva aspekter i utvecklingssamtalet. Kulturella skillnader upplevs som ett stort hinder, särskilt föräldrarnas egen syn på skolan. Språkskillnader innebär också ett problem. Lärarna tycker att det kan bli missförstånd, dessutom är det inte lätt att använda tolk. De anser att svårigheter kan överbryggas genom en tydlig och öppen dialog, bättre användning av tolk och kontinuerliga kontakter med föräldrar.

Innehåll

1. Inledning	5
2. Litteraturgenomgång.....	5
Utvecklingssamtalets roll i skolan	6
Vad innebär utvecklingssamtal?.....	7
Genomförande av samtal	9
Kulturellt möte och interkulturell kommunikation	10
Uppfostran och familjen, begrepp	10
Familjesplittring.....	11
Religion	11
Språket.....	12
Sammanfattning av litteraturgenomgången	12
3. Syfte	13
Begrepp, definitioner.....	13
4. Metod	13
Val av metod.....	13
Beskrivning av metod	13
Studiens tillförlitlighet	14
Undersökningsgrupp	14
Genomförande	15
Etiskt ställningstagande.....	15
5. Resultat	16
Hur samtalet genomförs	16
Hinder i utvecklingssamtal	17
Språket.....	18
Hur man överbrygger hinder i samtalet.....	19

Positiva aspekter av samtalet.....	19
6. Diskussion	20
Slutsatser	21
Nya forskningsfrågor	22
Referenser	
Bilagor	
Bilaga 1: Intervjuguide	
Bilaga 2: Missivbrev	

1. Inledning

Svenska skolans mål är att få eleven att utvecklas harmoniskt. Det är skolans skyldighet att skapa de förutsättningar som behövs för att den här processen ska ske. Enligt Lpf94 är elevens kunskap, sociala och känslomässiga utveckling ett gemensamt ansvar för hem och skola. Det innebär att föräldrarna måste bli informerade om utbildningsmål och skolans krav för att kunna utöva inflytande (Läraryrket, 2007).

På grund av den svenska skolans förändring till en mångkulturell skola, ges arbetet mellan hem och skola nya förutsättningar, konflikter och utmaningar som man måste hänsyn till.

Enligt Alfakir (2004) har många studier visat att föräldrars engagemang är den viktigaste faktorn i elevens framgång i skolan. Men hur fungerar föräldraengagemanget i den nya mångkulturella skolan? Det är en viktig fråga.

Jag har erfarenhet av att jobba på en kommunal skola, där 85 % av eleverna kommer från familjer med invandrarbakgrund, huvudsakligen från Mellanöstern. Under dessa år har jag observerat att kontakten mellan lärare och föräldrar innebär olika svårigheter och ger speciella förutsättningar. Särskilt under utvecklingssamtal har det förekommit kommunikationsproblem som varit till hinder för det gemensamma arbetet. Dessa bör tas på allvar.

Utvecklingssamtal är ett av de viktigare tillfällena, där skola och hem har kontakt. Men vad är det som händer när vi genomför ett samtal med föräldrar som har en annan kultur, föräldrar som inte har gått i svensk skola? Vilka faktorer samspelar i ett interkulturellt samtal, vilka hinder och möjligheter finns?

Jag tycker att dessa frågor är viktiga och intressanta att utforska. Lendahls (1990) anser det bevisat att en kommunikation fungerar när det finns ömsesidig öppenhet och respekt. I sin studie, som grundar sig på intervjuer med föräldrar, drar hon slutsatsen att för att kunna respektera varandra måste man först känna varandra.

Det är viktigt att veta vilka faktorer som påverkar i ett interkulturellt samtal, vilka kulturella mönster och värderingar som ligger bakom föräldrars beteende och också bakom vårt eget beteende. Dessa kunskaper ökar förståelsen och toleransen och underlättar naturligtvis kommunikationen. Dessutom måste vi veta att förutom kulturell tillhörighet finns det andra faktorer som också kan påverka kommunikationen, bl. a utbildning, kön, ålder etc. (Broberg, 2000). Om vi lärare är medvetna om allt detta kan vi ha en annan inställning. Dessutom bör vi hitta gemensamma kriterier och nya former för att göra kommunikationen med föräldrarna mer fruktbar och tillfredsställande för båda parter.

2. Litteraturgenomgång

Den här delen består först av en genomgång av hur skolans styrdokument behandlar utvecklingssamtal, därefter prioriteras studier om utvecklingssamtal i allmän bemärkelse. Sedan presenteras studier om samspelet i ett interkulturellt samtal samt förslag och tekniker

för att göra samtalet mer effektivt. Avslutningsvis finns en sammanfattning av litteraturgenomgång för att ge överblick över områdets kunskapsläge.

Utvecklingssamtalets roll i skolan

I Lpo94 betonas samarbetet mellan hem och skola. Det betyder att såväl skolan som föräldrarna har ansvar för elevens skolutveckling och lärande. Dessutom måste båda två i ett samarbete skapa de förutsättningar som behövs. Inom riktlinjer fastställs att läraren har skyldighet att informera föräldrarna om elevens situation. ”Läraren ska samverka med och förtäpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling och hålla sig informerad av den enskilda elevens personliga situation” (Läraryörbundet, sid19).

Utvecklingssamtal infördes som de ser ut nu i mitten av 90-talet. Men samtalet i skolan har funnits mycket tidigare och har förändrats under tiden, beroende på olika syn på skolans uppdrag.

Enligt Adelswärd (1997) introducerades under 60-talet för första gången ett formellt samtal mellan lärare och föräldrar. Det skedde vid en förändring av skolans uppgift. Tidigare var skolans mål att meddela kunskaper och medverka till en balans mellan elevens anlag och karaktärsegenskaper. Men nu anses att skolans mål inte bara är att förmedla kunskaper utan också att ge eleven förutsättningar för att kunna utvecklas. Pedagogiken fokuserar nu på elevens personliga behov i stället för som tidigare på plikt och krav.

I samband härmed beskrivs ett nytt sätt att se på barnet och lärandet. Enligt det beror elevens utveckling inte bara på skolan utan han/hon också är påverkad av hela omgivningen. Pedagogiken får därigenom en social karaktär, varigenom behovet av samverkan mellan hem och skola uppstod (Hofvendahl, 2006).

Enligt Adelswärd (1997) betonar 60-talets styrdokument skolans ansvar för social utveckling. Nu anses att uppfostran och undervisning inte är åtskilda processer, utan två aspekter av samma sak, så att det som sker hemma också är skolans angelägenhet. Det innebär att skola och hem bör hålla kontakten och att elevens utveckling ska vara en gemensam uppgift. ”Föräldrar borde informeras om skolans arbetsmetoder, samtidigt som lärare skulle ges möjlighet att bilda sig en uppfattning av föräldrarnas syn på barnet” (Adelswärd, sid, 24). I styrdokument fastställs också att läraren ska ha mottagningstid för att samtala med föräldrar. Samtidigt bör skola och hem komma överens angående uppfostran.

Under 1970-talet med förändring av betygssystemet och beslutet att sätta betyg från 8:e klass, kom samtalet att uppfattas som en ersättning för skriftliga betyg i tidigare årskurser. Det skulle äga rum två gånger per termin. Syftet med kvartssamtalet var att informera om elevens prestationer, men också att skapa samverkan mellan hem och skola. Det sista gör en skillnad gentemot betygsättning. Nu skulle föräldrars inflytande och kännedom om eleven öka (Adelswärd, 1997).

I praktiken var inte samtalet så tydligt. Enlig Roger Ellmín (1995), fick samtalet kritik, det var inte bindande och bara 60 % av lärarna genomförde det.

Under 1980-talet poängteras åter vikten av samarbete mellan hemmet och skolan. Detta på grund av samhällsförändringen med större skolor och ökad invandring. ”Kontakterna mellan hem och skola skulle därför syfta till att överbrygga avstånd och att skapa helhetssyn” (Adelswärd sid, 29).

I Lp 80 framställs det enskilda samtalet som det bästa instrumentet för kontakt mellan hem och skola. Det skulle ske två gånger per termin, varigenom föräldrar och elever skulle bli mer delaktiga. Själva samtalet utformades som en diskussion. Det ansågs att elevens närvaro var viktig, eftersom han/hon visste mer om sin egen skolsituation. Dessutom kunde han/hon lära sig att lösa konflikter genom vänliga samtal (Adelswärd 1997). Angående lärarens utbildning skulle någon fortbildning för samtalets gemförande inte prioriteras (Ellmín, 1995).

I början av 90-talet gjorde den borgerliga regeringen förändringar av grundskolan. Det innebar en ny syn på kunskapsbegrepp och bedömning. Betyget ska nu vara målrelaterat och ges tidigare. I den här kontexten var kvartssamtalet det bästa instrumentet för allsidig informativ bedömning. Nu blev skriftiga betyg metoden för att informera föräldrarna och bedöma elevens kunskap. Enligt Hofvendahl (2006) var samtalet tyvärr mer en resultatredovisning än ett tillfälle att planera åtgärder.

Enligt Adelswärd (1997) infördes utvecklingssamtal vid mitten av 90-talet och ersatte då kvartssamtal. Här prioriteras utvecklingsaspekten, men betyg och åtgärdsprogram anses som en viktig del. Härigenom skiljs social utveckling från kunskapstagande och det infördes mål för elevernas kunskaper.

Vad innebär utvecklingssamtal?

Enligt Buckhöj-Lago (2000) är utvecklingssamtal ett regelbundet återkommande samtal, som äger rum minst en gång per termin. Det är ett verktyg för att få eleverna att nå målen i kursplanen. Samtalet syftar till att följa upp föregående samtal och hur arbetet fortskridit däremellan, hur läget för tillfället är samt hur man genom ömsesidiga åtaganden går vidare. Avseende detta anser Steinberg (2008) att läraren måste planera utvecklingssamtalet från början till slut. Man måste hitta lösningar tillsammans och dessa bör inrikta sig på elevens egna möjligheter.

Buckhöj-Lago (2000) skriver att utvecklingssamtal utgår från läroplanens princip om elevens ansvar och inflytande. Enligt Lpo94 ska varje elev kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig. Det innebär att läraren måste se till att eleven får inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningsinnehåll. Dessutom måste läraren förbereda eleverna för delaktighet och medansvar liksom skapa medvetenhet om de rättigheter och skyldigheter som finns i en demokrati (Läraryrket, 2007).

På samma sätt är utvecklingssamtal och andra samtal med elev och föräldrar känsliga därför att de kan behandla personliga ämnen. På grund av detta är det viktigt att skapa så goda förutsättningar som möjligt (Steinberg (2008). Med detta menas att ge samtalet den atmosfär som behövs för att det ska få en hög kvalitet (Ellmín, 1995).

En mycket viktig aspekt är hur vi ska ställa oss till samtalet. I anslutning till detta, talar Buckhøj-Lago (2000) om samtalsförhållningssätt. Enligt henne definierar psykoterapeut Anders Engqvist förhållningssätt som en attityd, eller inställning som en person har till sin samtalspartner. Det innebär att för att få en bra kontakt måste man vara öppen, ärlig och visa intresse för den andre – och det inte bara intellektuellt utan också känslomässigt (Buckhøj-Lago, 2000).

Det här ställningstagandet utgår från ett demokratiskt agerande från lärarens sida. En lärare som har fått elevens förtroende kan skapa ömsesidig respekt. Steinberg (2008) skriver att läraren visar respekt när hon är en bra lyssnare och tar elevers och föräldrars åsikter på allvar.

Detta gäller särskilt i samtal med utländska föräldrar. Enligt Alfakir (2004) är det viktigt att lyssna med respekt på föräldrarna oavsett deras bakgrund. Om man inte kan möta deras krav bör man berätta varför. Det är viktigt att prata tydligt och konkret, och dessutom inte glömma att det är eleven som står i centrum.

Enligt läroplanen måste skolan ge eleven stöd och hjälp. I detta sammanhang blir lärarens insats synnerligen viktig. I samband härmed anser Ellmín (1995) att läraren måste ha ett genuint intresse för elevens utveckling och förmedla en stark tro på sig själv, samtidigt som hon/han hittar lösningar på elevens behov, svårigheter och konflikter. Här talar Steinberg (2008) om ett lösningsfokuserat tankesätt. Han menar att utvecklingssamtal inte ska inriktas på det som har hänt utan framförallt måste uppmuntra oss att blicka framåt. Man kan ställa frågor som: Vad har du lärt dig av det som har hänt?

Angående föräldrarna slår Lpo94 fast att skolan har som uppdrag att klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har och vilka skyldigheter och rättigheter de har.

Enligt Buckhøj-Lago (2000) måste det finnas medinflytande för att föräldrarna ska engagera sig och ta ansvar. Föräldrarna blir motiverade om de kan påverka sina elevers skolgång. Enligt henne ska medbestämmandet genomsyra hela samtalet.

Angående detta anser Steinberg att det är viktigt att föräldrarna i förväg får dokumentation som ska användas vid samtalet: information om tid och plats, och dessutom frågor som de kan tänka på i förhand. För föräldrar med utländsk bakgrund och som inte behärskar svenska bör man ordna tolk. Föräldrarna måste känna sig trygga. Delaktighet kräver ett gemensamt språk. (Alfakir, 2004).

I samband härmed säger Ellmín (1995) att skolan måste känna till elevernas olika personliga situationer och behov. ”Därför måste skolan ha god insikt i olika elever, deras respektive familjesituation och kultur i vad som i olika skeden är viktigt för eleven och föräldrarna” (Ellmín, sid 45),

När det gäller invandrarföräldrar är det viktigt att veta orsaken till att de kom hit. Det står i direkt relation till hur en invandrarfamilj förhåller sig till skolan m.m. Invandringens olika synvinklar som utanförskap och statusnedsättning påverkar föräldrars attityd (Alfakir, 2004)

Beträffande hur vi ska uttrycka oss, skriver Steinberg (2008) att lärare måste använda ett konkret och tydligt språk. ”Tänk på att formulera dig konkret när du vill få din elev att förändra ett beteende. Ge eleven en tydlig bild om vad du tycker är rätt och ett påtagligt alternativ eller ett konkret förslag som är möjligt för honom att både förstå och göra” (Steinberg sid, 91).

När det gäller övriga förutsättningar som t.ex. var samtalet ska genomföras anser Steinberg(2008) att det bör finnas ett särskilt samtalsrum, där man bör stänga av alla apparater i rummet. Dessutom måste det ske på utsatt tid. ”Det absolut bästa sättet att till slut få alla att känna sig avspända, är att se till att samtalet alltid förs på ett konstruktivt sätt” (Steinberg, sid 85).

Genomförande av samtal

Det finns olika former för att presentera ett utvecklingssamtals genomförande, men i allmänhet kan vi identifiera följande delar. I första hand en inledning. Den innebär välkomnande, ett kort samtal om något neutralt men också öppnande frågor. Det är viktigt att föräldrarna känner att läraren finns till för deras skull (Steinberg, 2008). Ellmín (1995) skriver att läraren dessutom kan klargöra sin roll och betona vikten av det gemensamma ansvaret. Ett annat steg är att återkoppla till tidigare samtal. Det är nödvändigt för att veta hur utvecklingsprogrammet har fullföljts (Buckhøj-Lago, 2000).

En av de centrala punkterna i samtalet är elevens och föräldrarnas önskemål. Här uttrycker föräldrarna sina förväntningar. Det är lämpligt att börja med detta för att visa föräldrarna att deras frågor tas på allvar, och även för att hinna med dem. (Buckhøj-Lago, 2000)

Utvärdering av de kunskapsmässiga och sociala målen är samtalets syfte. Buckhøj-Lago(2000) skriver att läraren kan gå genom formulär som eleven och andra lärare har fyllt i och diskutera hur situationen var tidigare och om det har skett någon utveckling. Utifrån ett övergripande mål för man också ett resonemang kring frågor om vad eleven redan kan och vad eleven bör uppnå under året. Det är viktigt att ge eleven möjlighet att reflektera, på så vis ökar ansvar, självkännet och insikter till lärande. Dessutom utvecklas språket (Buckhøj-Lago, 2000).

Enligt Steinberg (2008) måste samtalet fokusera på det positiva och möjliga. Lärare kan ställa frågor som ökar ansvars känsla och medvetenhet och betona att det är eleven själv som måste påverka sin situation. En annan aspekt att ta upp i samtalet är uppföljning och hur vi går vidare. Buckhøj-Lago (2000) menar att det bästa är att eleven känner sig delaktig och själv tar ansvar för de mål som ska sättas. Målen måste vara realistiska, tydliga och mätbara. Man kan göra uppföljning på olika sätt, hur beror på elevens situation. Till exempel kan man träffa eleven och föräldrarna igen, använda ett underlag som föräldrarna kan ta hem med mera.

Avslutningen på ett samtal är lika viktigt som inledningen. Ellmín(1995) anser att det är viktigt att veta vad alla tyckte om samtalet, dessutom ges här möjlighet om någon vill ta upp något ytterligare ämne.”Det sker i form av en kort summering av hur samtalet varit, vad som framkommit under det, och mynnar ut i en planering av ett framtida samarbete ” (Ellmín, sid 78).

Sammanfattningsvis kan vi säga att läraren måste försäkra sig om att alla har uppfattat samtalets innehåll på samma sätt och är medvetna om att det finns ett ömsesidigt ansvar. Dessutom ska eleven och föräldrarna känna att de har varit delaktiga och att målen har satts efter ett medbestämmande.

Kulturellt möte och interkulturell kommunikation

I svenska skolor möter vi i allt större utsträckning människor från olika kulturer. Det innebär svårigheter och nya förutsättningar när vi kommunicerar. I läroplanen framställs att skolan har skyldighet är att informera föräldrarna om elevens situation och skapa ett gemensamt arbete. Men de problem som förekommer i en kommunikation mellan olika kulturer kan bli ett hinder, oavsett de positiva intentionerna.

Enligt Allwood (2000), växer alla människor under olika förhållanden, både inom och mellan olika samhällen och det leder till att de har olika uppfattningar om och förståelse av sin omvärld och sig själva, dessutom att de bl.a. utvecklar olika färdigheter, språk och beteenden. När man kommunicerar är man påverkad av sina uppfattningar och förväntningar och det kan innebära konflikt när man möter en person med en annan kulturbakgrund. Särskilt om man ignorerar att andras beteende utgår från andra uppfattningar, vilka i deras kultur betraktas som lika normala och självklara som våra egna hos oss (Almqvist, 2000).

Enligt Alfakir (2004) anser Ritzén att sättet att se på den andra kulturen som annorlunda ("deras kultur") är ett motpolstänkande och att det kan leda till onödiga konflikter som fördärvas kommunikationen.

Olsson (2003) skriver att för att genomföra ett samtal med föräldrar som har uppfostrats i en annan kultur måste vi känna till dess värderingar och sociala och moraliska regler, liksom det faktum att varje kultur anser att det egna sättet är rätt. I detta sammanhang anser Almqvist & Broberg (2000) att ett sätt att överbrygga den här konflikten är att mer fokusera på den allmänmänniska sidan än på de olika sätt till lösning som kan variera mellan olika kulturer. Till exempel hur familjerna uppfattar uppgiften, oavsett om de själva kommer från en individuell eller kollektiv kultur (Almqvist, 2000).

Allwood (2000) pekar på fyra faktorer som påverkar kommunikationen mellan olika kulturer: uppfostran, familjesplittring, religion och språk.

Uppfostran och familjen, begrepp

När det gäller uppfostran finns det skillnad mellan västerländska kulturer och Mellanösterns. Olsson (2003) menar att det framförallt är grupper från lägre samhällsklasser som uppvisar de största skillnaderna.

I Mellanöstern finns det en kollektivuppfattning av familj och uppfostran. Det kallas utvidgad familj och består av flera generationer på den manliga sidan. Det kan bli 20 eller 30 personer. Enligt Almqvist & Broberg (2000) blir konsekvensen av att växa upp i en sådan familj att tryggheten associeras med familjens närvaro, inte med den egna förmågan. Dessutom är det viktiga anpassning till familjen snarare än att hävda sin egen vilja. Det finns en underordnad

attityd inför familjens hierarki. Det innebär möjligtvis att föräldrar har svårt att acceptera elevens egna beslut. Dessutom att de själva har svårt att besluta utan familjens samtycke.

Olsson (2003) beskriver andra aspekter av uppfostran som värderingar och könsroll. Enligt henne är Mellanösterns kultur en social kultur, där barnen lär sig att umgås med vuxna och respektera dem, och dessutom att uttrycka sina känslor. Vad könsroller beträffar så förekommer skillnader mellan man och kvinna i majoriteten av kulturer. Pojkar och flickor uppfostras på olika sätt och till olika uppgifter. Pojkars uppfostran syftar till att göra dem till familjens försörjare och försvarare, det är vad de förbereds för. De lär sig att använda våld, och även hur omvärlden fungerar. Dessutom prioriteras deras utbildning framför flickors. Å sin sida förbereder sig flickorna för att bli hemmafruar och mammor. De har en underordnad ställning (Olsson, 2003)

Enligt Broberg (2000), varierar synen på utbildning och skolan mycket i dessa kulturer, framför allt i de grupper som vi nu beskriver. ”Många föräldrar kan uppleva svensk skola och utbildning som ett hot genom att de riskerar att fjärma barnen från föräldrarna egen ursprungskultur och förse barnen med ’svenska’ värderingar” (Allwood, sid 33). De olika förväntningar som finns på pojkar och flickor påverkar föräldrarnas beslut och attityder. Exempelvis kan de bli mer angelägna om pojkarnas utbildning än om flickornas. Andra värderingar av t.ex. auktoritet kan leda till kritik mot den svenska skolan. Det är många föräldrar som anser att den svenska skolan inte sätter gränser och att lärarna inte har en överordnad ställning. Enligt Lendahls (1990), som gjorde en studie om föräldrar med invandrarbakgrund, uttrycker många föräldrar att de behöver mer stöd från skolan därför att de själva har förlorat sin sociala ställning och inte längre kan kontrollera familjen.

I samband med detta analyseras även andra aspekter som kan skapa problem i en kommunikation med föräldrar med invandrarbakgrund.

Familjesplittring

Enligt Allwood (2000), befinner sig invandrarfamiljerna i en kris. De upplever ofta en splittrad situation med bindningar både till det gamla livet och till det nya. Dessutom är de utsatta för stora påfrestningar på grund av de nya livsförhållandena. Enligt honom kan de uppleva bl.a. snabb social förändring, frustration, marginalitet, diskriminering och inte minst rollkonflikter. ”När en person kommer till ett nytt och kanske annorlunda samhälle ändras inte bara de materiella förutsättningarna. Även de sociala och psykologiska förutsättningarna förändras” (Allwood, sid 55). Denna ”anormala situation” kan medföra olika konflikter, inom samma familj och också med omgivningen. Föräldrarna har sina erfarenheter och sin kultur som enda stöd för att lösa konflikter; något som kan krocka med den svenska skolan och skapa kommunikationsproblem (Alfakir, 2004).

Religion

En annan aspekt som påverkar kommunikationen med föräldrarna är religionen. Sander (2000) menar att islam i många institutioner utgör ett hinder i kommunikationen. De olika tolkningsmönster som religionen har, gör att musliner uppfattar livsvärldar på ett visst sätt. Det innebär att de tror att islam är en objektiv sanning och den enda samhällsordningen.

Likadant gör de andra kulturerna med sina religioner, vilket kan leda till konflikter. Dessutom är islam en mångfaldsreligion, inte enbart relaterad till historiska och kulturella skillnader utan även till etnisk tillhörighet, boende, utbildningsnivå, klass, kön, ålder. Det är en förutsättning som man måste ta hänsyn till, och inte förutsätta att religionen är densamma för alla muslimer (Sander, 2000).

En annan viktig aspekt är att förstå att islam inte är en religion, enligt västervärldens uppfattning, utan snarare ett sätt att uppfatta och praktisera alla aspekter av livet. Att leva rätt innebär att följa reglerna. Enligt Sander är det viktigt att veta att islam har bestämmelser för varje aspekt i individens liv. "Islam är ett komplett system för hela livet. En vägledning i alla situationer från den mest vardagliga till den mest speciella" (Sander, sid 217). Detta faktum kan förklara religionens stora inflytande på familjens synsätt och på uppfostran.

Språket

En ytterligare faktor som påverkar kommunikationen är språket. Enligt Eva Hedenkrona (2003) finns det i språket mängder av kunskaper och antaganden dolda. Exakt samma mening kan ha helt olika innebörd i olika kulturer.

Språket är väldigt komplext, det handlar inte bara om att behärska själva språket utan också om den pragmatiska delen. Vad vi vill kommunicera med orden. Hur vi betonar, uttrycker ett önskemål, visar vänlighet o.s.v. Även om vi behärskar språket kan bristande kännedom om dess bakgrund leda till missförstånd. På grund härav är det nödvändigt att ha en kompetent tolk när det behövs (Hedenkrona, 2003). Enligt Alfakir (2004) kan en tolk som fungerar som en länk underlätta kommunikation med föräldrarna. Enligt henne vill föräldrarna bli delaktiga, med de känner sig otrygga eftersom de inte kan språket. En annan aspekt som hon betonar är att lärare inte borde förutsätta att dåliga kunskaper i språket betyder att föräldrar är okunniga (Alfakir, 2004).

Sammanfattning av litteraturgenomgången

Avsnittet inleds med en analys av utvecklingssamtals roll i skolan och läroplanen. Sedan redovisas historisk bakgrund. Samtalet har funnits sedan 1960 och det har förändrats under tiden i samband med att skolans uppgift formulerats om. Den samtalsform som vi har nu började på 90-talet. Därefter analyseras utvecklingssamtal som begrepp och till innehåll. Det är inspirerat av läroplanens principer om samarbetet mellan hem och skola samt elevens inflytande. Vidare beskrivs de förutsättningar som behövs för att göra samtalet mer effektivt. Det är viktigt att förbereda sig inför samtalet, och dessutom att inta ett speciellt förhållningssätt. Det innebär en öppen och demokratisk attityd och ett sätt att samtala, konkret och tydligt.

Slutligen redovisas genomförandet. Här beskrivs olika aspekter av samtalet: inledning, utvärdering av det sociala och kunskapsmässiga innehållet, uppföljning etc.

I den andra delen analyseras först vad interkulturell kommunikation innebär och dessutom de faktorer som påverkar kommunikationen mellan olika kulturer. Aspekter som kulturella skillnader, uppfostran, familjens situation, religion, språk etc. beskrivs enligt olika teorier.

3. Syfte

I det här arbetet ska jag belysa svenska lärares erfarenheter av utvecklingssamtal med föräldrar med invandrabakgrund.

Forskningsfrågor

- a.- Hur genomförs samtalet?
- b.- Vilka hinder möter man i dessa samtal och hur överbryggas de?
- c.- Vilka positiva aspekter upplevs i dessa samtal?

Begrepp, definitioner

Jag använde nedanstående begrepp enligt följande:

Mångkulturellt: med påverkan från många olika kulturer (Kohler, 2006)

Interkulturalitet: interaktionsprocess där ömsesidig kommunikation sker mellan personer från olika kulturella bakgrunder (Lorentz, 2006)

Interkulturell kommunikation: det vill säga kommunikation i mångkulturella lärandemiljöer (Lorentz, 2006)

Invandrabakgrund: det vill säga föräldrar som inte är födda i Sverige och har invandrat hit (Kohler, 2006).

4. Metod

Val av metod

Jag har valt kvalitativ intervju som undersökningsmetod därför att jag behöver få detaljerad och fördjupad information om hur läraren beskriver sina erfarenheter i utvecklingssamtal. Jag använde inte en kvantitativ metod med enkät som instrument, eftersom mitt syfte inte är att göra en generalisering, utan att utforska och beskriva en företeelse på djupet. Enligt Trost (2005) bör man göra en kvalitativ studie. om man är intresserad av att förstå människors sätt att tänka och resonera, och dessutom hur de särskiljer eller urskiljer olika handlingsmönster. Jag valde intervjumetod i stället för enkät därför att jag behöver få så fullständig information som möjligt, vilket metoden med samspel mellan den som frågar och den som svarar möjliggör.

Beskrivning av metod

Som datainsamlingsmetod valde jag att använda semistrukturerade intervjuer. Enligt Stukat (2005) utgår den här metoden från en checklista, men ger också intervjuaren möjlighet att följa upp svaren på ett individualiserat sätt. Man kan formulera frågorna som det passar, ”den

intervjuade får gärna styra ordningsföljden, följdfrågor formuleras beroende av tidigare svar” (Trost, sid 19).

Intervjuguiden (bilaga 1) gjorde jag utifrån mina forskningsfrågor. Jag ställde sju huvudfrågor. Trost (2005) skriver att man ska göra en ganska kort lista som ska omfatta stora delområden. Dessutom gjorde jag inledande frågor om hur länge informanterna hade arbetat som lärare och vilka inriktningar de hade för att på så vis få bakgrundsinformation om informanten och eftersom allmänna frågor får informanten att känna sig bekväm (Denscombe, 2000).

Frågan om hur lärarna förbereder sig och vilka aspekter som beaktas i samtalet har till syfte att klargöra hur det går att genomföra samtalet. Det är konkreta och tydliga frågor. Detta överstämmer med Trost (2005) som säger att man får ställa specifika och jordnära frågor om vad de intervjuade tycker. Frågorna om vad läraren upplever som svårt i samtalet och vilka positiva aspekter som kan observeras, riktas för att ta reda på vilka hinder som kan uppstå i samtalet och samtidigt vilka möjligheter som finns. Eftersom intervjun var öppen kunde jag ställa följdfrågor för att komma till den information som jag ville ha.

Studiens tillförlitlighet

Enligt Stukat (2005) beskriver reliabilitet mätinstruments förmåga att mäta. Brister på reliabilitet förknippas ofta med naturvetenskapliga undersökningar, men kvalitativa studier kan också ha sådana brister. Till exempel kan frågor feltolkas vilket medför att informantens svar analyseras fel. I denna studie formulerar jag konkreta, tydliga och specifika frågor så att informanten inte har några svårigheter att förstå. Dessutom kunde jag ställa följdfrågor för att försäkra mig om att informanten och jag menar samma sak.

Validitet definieras av Stukat som ett mått på hur väl det mätinstrument man valt faktiskt mäter det man avsåg att mäta. I den här studien har frågor formulerats utifrån syftet, frågeställningarna och det teoretiska perspektivet. Stukat skriver att det är mer exakt tal om trovärdighet och kommunicerbarhet i kvalitativa studier. ”Någon annan ska alltså kunna förstå det som beskrivningskategorierna visar på” (Stukat, 119). Jag beaktade detta genom att beskriva de olika faserna i studien, och dessutom genom att presentera resultaten så tydligt som möjligt med många citat.

Undersökningsgrupp

Jag intervjuade sju kollegor eftersom en kvalitativ studie inte behöver så många informanter. Enligt Stukat (2005) kan det räcka med några få för att tillhandahålla den djupgående information som behövs.

Jag kontaktade kollegorna personligen eftersom vi jobbar i samma avdelning i tre olika arbetslag. Jag informerade dem om mitt arbete och vi kom överens om en tid. I de flesta fall veckan efter. Kriterier för att välja informanter var (förutom att de borde vara klassföreståndare) att de skulle ha mer än 50 % föräldrar med invandrarbakgrund. För att variera gruppen valde jag kollegor som har olika arbetserfarenheter, kön, ålder och kulturbakgrund. En kvinnlig och manlig kollega som har arbetat respektive 26 och 27 år. En

kvinnlig matematiklärare och en manlig kemi och fysiklärare som har arbetat på skolan i 20 respektive 15 år. En kvinnlig idrottslärare med utländsk bakgrund som har arbetat 12 år i Sverige, en kvinnlig lärare i bild och SO som har arbetat 4 år på skolan och en kvinnlig matematiklärare med europeisk bakgrund som har arbetat 10 år i Sverige och 15 år i sitt hemland. Enligt Trost (2005) ska urvalet vara heterogent inom en given ram.

Genomförande

Jag började med en pilotintervju eftersom jag var tveksam om en fråga, och dessutom ville jag veta hur lång tid intervjun skulle komma att ta och hur inspelningen fungerade. Härigenom upptäckte jag att det inte var lämpligt att göra anteckningar samtidigt. Det innebar störningar när jag ville lyssna, och dessutom kunde jag inte koncentrera mig helt på att intervjua. Jag använde därför bara bandspelare. Enligt Trost (2005) är fördelen med att använda bandspelare att man kan lyssna flera gånger och få hela informationen. Nackdelen är att det kan bli störande för den intervjuade.

Intervjuerna utfördes under två veckor på skolan under planeringstid. Jag använde ett litet konferensrum som var ledigt. Intervjuerna spelades in och transkriberades kort därefter. Samtalet tog 30-40 minuter.

Angående bearbetning följde jag Trosts rekommendation. Jag lyssnade på varje intervju flera gånger och skrev ner allt som var viktigt i förhållande till studiens syfte och intervjuguiden. Enligt Trost (2005) är fördelen med den tekniken att man skär bort allt ointressant material som inte har med studien att göra. Sedan transkriberade jag varje intervju. Därefter strukturerade jag information enligt intervjuguiden. Jag lyssnade vid behov på vissa delar för att komplettera den strukturerade informationen.

Etiskt ställningstagande

Under den här studien har vetenskapsrådets forskningsetiska principer (1990) beaktas. I den samhällsvetenskapliga forskningen finns två grundläggande krav. Forskningskravet och individskyddskravet (Vetenskapsrådet, 1990). Det första skyddar forskningen och det andra människors personliga integritet.

Individskyddskravet delar man i fyra huvudkrav: informationskrav, samtyckeskrav, konfidentiellskrav, nyttjandekrav. Dessa fyra krav uppfylls genom att jag personligen lämnade ett brev till varje kollega (bilaga2). Där påpekas studiens syfte och att informanterna kan delta frivilligt, och dessutom att de har rätt att avbryta deltagandet när som helst. Konfidentiellskrav och nyttjandekrav har också uppfyllts. I brevet informerade jag om att personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. Slutligen att uppgifterna ska användas exklusivt för denna studie.

5. Resultat

Redovisningen av resultatet har jag disponerat med utgångspunkt i forskningsfrågorna.

Hur samtalet genomförs

Förberedelser

En aspekt som lärarna påpekade var användningen av tolk. Lärarna tycker att det är nödvändigt att beställa tolk för de föräldrar som inte kan svenska eller har ett begränsat språk. Det är viktigt att föräldrarna förstår alla bitar av svenskt samhälle och svensk skola för att de ska känna sig trygga. Några tyckte att samtal med tolk innebar vissa svårigheter, men den här punkten kommer att utvecklas senare.

När en förälder inte kan behärska svenska språket, ordnar jag tolk. Det är viktigt. Man frågar föräldrarna själva om de behöver tolk eller inte. Även i lappen som vi skickar hem står sist om de behöver tolk. (Lärare 3)

En annan aspekt som många lyfte fram var betydelsen av att förbereda och samla information om frågor som ska behandlas. Lärarna nämnde omdöme som är en information som varje ämneslärare fyller i och sedan lämnar till klassföreståndaren. Alla går igenom dessa omdömen.

Jag går genom lärares olika omdömen av elever. Hur eleven klara sig i skolan, frånvaro, den sociala biten. (Lärare 2)

Man går igenom lappar som andra lärare skriver. Jag sätter mig och läser dem, tänker igenom innan samtalet börja. (Lärare 6)

Några sexårskursers klassföreståndare tar med sig andra underlag, t.ex. sociala test. När det gäller att skicka information i förväg tyckte lärarna att det kan hjälpa föräldrarna att tänka på de frågor som ska behandlas, och också att förbereda sina egna frågor, men alla gör det inte. Vad beträffar platsen för samtalet så var det inget problem, eftersom man använder klassrummet.

Jag samlar omdömen från varje lärare. Och så tittar jag på andra underlag. Det kan också skickas hem frågeformulär för att de ska titta på innan samtalet, vilka saker som ska tas upp, förbereda egna frågor. (Lärare 7)

Genomförande

Ett centralt ämne som lärarna tar upp var att utvärdera var eleven står i dagsläget och vad man behöver titta på för framtiden. De identifierar två aspekter, den sociala och den kunskapsmässiga. Den sociala innebär hur eleven samspelar med andra elever och lärarna. En kvinnlig lärare betonade att man måste tala om hur eleven känner sig i klassen, och om eleven trivs bra eller inte.

Trivsel och sociala aspekter. Kompisar, om eleven känner sig utsatt av någon, om det förekommer mobbning och trakasserier av något slag för att få fram om det är lugnt, och framför allt om eleven trivs bra i klassen, och om det inte är så försöka få fram vad är det som är fel. (Lärare 2)

Klassföreståndare i årskurs sex påpekade att de prioriterar den sociala biten. Det är viktigt att veta hur eleven känner sig på den nya skolan.

Här lägger man vikten vid den sociala biten. Hur det känns med att börja på en ny skola och hur eleven trivs i klassen. (Lärare 1)

Den kunskapsmässiga delen innebär kunskapsmål i de olika ämnena. Man tittar på elevens situation, vad är det som är bra eller dåligt, vad som ska förbättras och hur. Lärarna går igenom andra lärares kommentarer och frågar om elevens åsikter. Alla tyckte att det är viktigt att få eleven att tala och vara med, och även att målet och hur det ska uppnås ska bestämmas gemensamt.

Jag går genom vad varje lärare skriver. Vad är det för mål som ska uppnås och hur. Det är viktigt att diskutera med eleven och inte över deras huvuden. Försöka få en dialog mellan föräldrar och eleven. (Lärare 6)

Man tar upp hur det går för eleven i de olika ämnena. Var går det bra, var går det dåligt? Vad kan vi göra för att det ska gå bättre, hur ska de kunna nå sina mål. (Lärare 4)

Hinder i utvecklingssamtal

Studien visade att många av hindren gäller de kulturella skillnaderna.

Ett tydligt tema som lyfts fram är den annorlunda synen på skolans uppgift. Lärarna tycker att föräldrarnas bild av vad en skola är inte överensstämmer med den svenska skolan. Lärarna menar att skolan i många andra länder har en mycket högre status än Sverige. Det innebär å ena sidan att föräldrarna har svårt att ta upp egna frågor, och å andra att de upplever att den svenska skolan saknar tydliga regler.

I andra länder har föräldrar en hållning av att vad lärare säger är alltid rätt och de tar inte upp frågeställningar som de har själva. (Lärare 5)

De har en annan bakgrund om vad en skola är och de tycker att den svenska skolan borde vara på det där sättet; Många förstår inte vilka skyldigheter och rättigheter de har som föräldrar. (Lärare 7)

De har sina regler och de stämmer inte alls med skolans regler, så vi står lite mot varandra där. De som har bott här längre accepterar, men det finns andra som inte ger sig. De kommer från samhällen som är väldigt strikta och autokratiska. (Lärare 3)

En annan aspekt som också påpekades var att många föräldrar ser på skolan och hemmet som olika ansvarsområden. Lärarna säger att föräldrarna tycker att skolan måste sköta allt som händer där, medan de tar ansvar för barnen hemma.

De lämnar över skolarbetet, de tror att deras ansvar gäller enbart uppfostran och hemmet. Det finns en kulturkrock mellan skolan och deras uppväxtmiljö. (Lärare 1)

Det är svårt att få eleven att känna att det är den som är i centrum. Det är svårt att få igång elever och föräldrar att prata och driva samtalet. (Lärare 1)

Ett annat mönster är den annorlunda synen på uppfostran. Enligt lärarna har utländska föräldrar ett auktoritärt sätt att uppfostra och det finns en underordning i familjen. Dessutom har flickor och pojkar olika status. På samma sätt betraktar många föräldrar straffet som

någonting nödvändigt och normalt. Den här synen krockar med svenska skolans och många föräldrar tycker att skolan inte stödjer dem när det gäller uppfostran.

Ibland kan man få vissa föräldrar som har en annan syn på barnens uppfostran. De förstår inte riktigt hur vi behandlar barn i Sverige. De förväntar sig kanske hårdare regler. De har inte bilden klar hur svenska skolan fungerar. Att det finns mer dialog och mer ömsesidigt utbyte mellan elev och skola. (Lärare 6)

I vissa saker tycker man att man ska mötas för att det ska bli en bra dialog, för elevens skull, men här i Sverige kan vi inte gå med på den där uppfostringens sätt som några invandrarfamiljer har, särskilt med flickor. (Lärare 7)

En annan aspekt som lyfts fram är religionens betydelse. Lärarna sa att religionen, särskilt islam, är mer närvarande i människors vardagsliv. Muslimska religion påverkar samhälls- och familjesyn, och dessutom barns och ungdomars uppfostran. Men det finns olika slags muslimer och religionen knyts också till kultur, klasstillhörighet, kön, ålder etc. Så att det kan bli väldigt olika.

Det kan hända att några inte kan alla bitar av svenska skolan. Muslimska föräldrar kan inte bli riktigt insatta. De har en syn på uppfostran som mer strikt, kanske med en slags straff. Vissa saker är självklara och vi tänker inte på invandrarföräldrar. (Lärare 2)

Det kan hända att några föräldrar skiljer mellan kvinnliga och manliga lärare, och mannen har högre status i deras kultur. (Lärare 4)

... muslimska tjejer har sin dag och sin tid för simning, de går till ett annat ställe och får sin simundervisning och vi får bekräftelse. (Lärare 3)

... några använder religion för att vara lediga och det kan bli flera dagar, till exempel under Ramadan, de utnyttjar möjligheter, men jag tror att det är mer en klassfråga än en kulturfråga. (Lärare 1)

Ett annat tema som lyfts fram är familjens situation i Sverige. Lärare säger att många invandrarfamiljer inte har kommit in i det svenska samhället och det påverkar tron på skolan.

En del invandrargrupper kommer inte in på det svenska samhället, skolan blir lidande på det med. (Lärare 4)

Somaliska grupper är underrepresenterade i arbetsliv jämfört med andra. De har kanske ingen tro på framtiden, ingen tro på skolan. (Lärare 1)

Språket

En annan aspekt som upplevs som ett hinder är språket. Lärarna sa att de språkliga skillnaderna innebär en risk för missförstånd.

Man vet inte exakt hur begränsat föräldrars språk kan vara, det kan förändras under tiden. (Lärare 7)

Föräldrar får inte känna sig osäkra i ett samtal på svenska. (Lärare 6)

Att använda tolk framförs också som ett problem i undersökningen. Å ena sidan känner sig föräldrarna obekväma och å andra sidan vet läraren inte riktigt hur det fungerar.

Det är inte lätt att hålla ett samtal med tolk. Det är som man pratar genom en tredje part. Man får formulera sig i korta stycken som tolken kan översätta också. Det är ett samtal med betänketid. Man

får sitta och tänka på vad som ska sägas. Att prata via tolk, då ska man inte vända sig och prata mot tolken utan mot föräldrarna. Man lär sig det efter att man har haft ett par samtal. Det är ingen som har talat om hur man ska göra. (Lärare 5)

Hur man överbrygger hinder i samtalet

Lärarna i studien påpekade att de försöker överbrygga svårigheter genom att prata tydligt och rakt och förklara hur svenska skolan fungerar. Dessutom att det här finns ett samarbete mellan skola och föräldrar och att det är eleven som står i centrum. På samma sätt försöker de få föräldrarna att förstå att barnet måste ha chans för att komma in i det svenska samhället genom att förklara vilka valmöjligheter eleven har.

När man upplever att man pratar förbi varandra, måste man aktivt lyssna på samtalet. Försöka att veta vem det är som jag har framför mig. Fråga om det är någonting de undrar. Tala rakt och tydligt och säga vad som gäller här på ett trevligt sätt. (Lärare 5)

... tydlighet gentemot föräldrar, etablera en bra kontakt. Försöka få dem att förstå att man bryr sig om deras barn. För att motivera föräldrar att samarbeta förklarar jag hur de kan hjälpa till och att vi måste sträva åt samma håll. (Lärare 2)

Ett annat ämne var sättet att förhålla sig i samtalet. Lärarna tycker att det är viktigt att uppträda på ett öppet sätt, försöka begripa att den andra kommer från en annan kultur och har andra värderingar. Man får lyssna med respekt och försöka få föräldrarna att förstå att läraren är där för elevens bästa.

Det viktigaste är att lyssna med öppenhet, förstå att de kommer från en annan kultur och har andra glasögon. Hitta båda positiva och negativa saker. Dessutom konstruktiva lösningar. Försöka förklara att jag är där för deras bästa. (Lärare 4)

... man får försöka att prata om valmöjligheter om man ska bli hemmafru eller fotbollsspelare, måste man också veta vilka val man har och förbereda sig för att kunna ha så många val att göra och den bästa möjligt är att man faktiskt läser och ha så bra utgångspunkt som möjligt och de flesta föräldrar köper det. (Lärare 1)

En annan aspekt var språket. De flesta tyckte att man inte får använda ett språk som är alltför komplicerat. Man måste försäkra sig om att alla har förstått samma sak och också om det finns frågor.

Jag använder ett enkelt språk, inte sådana tekniska ord. Det beror mycket på vilken person jag pratar med. Man måste försäkra sig om att man får bekräftelse på det som man säger. (Lärare 5)

Positiva aspekter av samtalet

En positiv aspekt som lärarna lyfte fram var föräldrarnas attityd. Lärarna sa att många utländska föräldrar är väldigt tacksamma eller uttrycker tacksamhet på annat sätt. Dessutom visar de sina känslor och kommer närmare.

En del föräldrar är lättare att komma närmare. De är mer tacksamma för att de får gå till skolan. Kanske är skolans roll viktigare för dem än för många svenskar. (Lärare 7)

En annan aspekt var att några utländska föräldrar lägger mer vikt vid skolan än svenska föräldrar, men det kan bli mer en klassfråga.

Vi kan inte generalisera, men till stor grad lägger föräldrar med invandrarbakgrund större vikt vid skolan än många svenska föräldrar. För många svenska föräldrar är skolan en aktivitet av många som man ägnar sig åt. Man kan lyckas i skolan, men också i idrott, musik bl.a. För invandrarföräldrar är skolan viktig, det är viktigt att lyckas i skolan.(Lärare 5)

En ytterligare aspekt var att man får en liten inblick i andra kulturer och deras vanor. Musik, mat, firande bl.a.

Vissa firanden är väldigt trevliga, man lär sig lite historia, lyssna på musik. Det är trevligt.(Lärare 3)

6. Diskussion

Resultatet i min undersökning visar att lärarna i studien tycker att samtal med föräldrar som har en utländsk bakgrund har vissa svårigheter, men det finns också några positiva aspekter. Dessutom att dessa svårigheter ibland kan bli mer en klassfråga än en kulturell fråga. Enligt Olsson (2003) tillhör majoriteten av de grupper som har kommit hit de fattiga och lägre klasserna, och de uppvisar de största skillnaderna gentemot det svenska samhället.

Studien visar också att lärarna, förutom att beställa tolk inte förbereder sig särskilt inför möte med föräldrar med invandrarbakgrund. T.ex. information som skickas hem är på svenska.

Däremot tycker de att de måste ha ett särskilt attityd. För det första att lyssna med respekt och öppenhet och att visa intresse. Det är viktigt att förstå att den andre kommer från en annan kultur och har andra uppfattningar. Men man måste tala ärligt och tydligt och försäkra sig om att elever och föräldrar förstår alla viktiga bitar av samtalet. Enligt Allwood (2000) kan missuppfattningar och missförstånd lätt uppstå i en interkulturell kommunikation, eftersom alla betraktar sina egna uppfattningar som självklara. Buckhöjd (2000) å sin sida talar om Engqvists studie som visar att man får en bättre kontakt när man är öppen, ärlig och visar intresse för den andre.

Alla tycker också att samtalet måste bli lösningsfokuserat och blicka framåt. Det är viktigt att tala om vad ska förbättras och hur, och dessutom att eleven blir aktiv och tar ansvar för sitt eget lärande. Steinberg (2008) säger att samtalen måste fokusera på det positiva och möjliga och försöka se elevens möjligheter. Det är också viktigt att föräldrarna förstår att elevens utveckling är ett gemensamt ansvar.

Vad gäller gemensamt ansvar så visade studien att det ibland är ett problem eftersom några föräldrar tycker att undervisning och skola är skolan ansvar, och att det är skolan som måste sköta detta. Dessutom finns det en uppfattning om att skolan har en auktoritet som måste respekteras, vilket leder till att de inte själva tar upp egna frågeställningar. Enligt Broberg (2000) skiljer sig synen på utbildning och skolan mycket i vissa kulturer från svenskt synsätt, och det är därför många föräldrar anser att den svenska skolan inte sätter gränser och saknar auktoritet.

Den annorlunda bilden av skola och uppfostran framstod enligt studien som ett av de största hindren i samtalet. De flesta lärare tyckte att föräldrarna har en syn på skolan som inte överensstämmer med den svenska skolans egen och att det kan leda till förvirring. Allwood (2000) skriver att några utländska föräldrar upplever skolan som ett hot eftersom deras barn

riskerar att åsidosätta sina ursprungliga värderingar. Därför tycker lärarna att det är viktigt att i samtalen tydligt och rakt belysa hur den svenska skolan fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter elever och föräldrar har.

Trots att olika värderingar och uppfattningar framstod som ett hinder tyckte de flesta lärarna att mycket beror på personen. Till exempel märker lärarna att muslimer är olika, att det finns några mer fundamentalistiska än andra. Det stämmer med Åke Sander (2000) som säger att islam är en mångfaldig religion som relaterar inte bara till kulturen utan till andra aspekter som klass, utbildning nivå, boende etc. Några lärare associerade inställningen framför allt till skola och utbildning som en klassfråga snarare än som en kulturell fråga. I allmänhet respekterar man kulturella värderingar om de inte rör viktiga livsaspekter.

Könsroller och olika förväntningar kan ha inverkan enligt lärarna, men i detta fall får man förklara tydligt för föräldrarna hur det svenska samhället fungerar och framför allt vad som är bäst för eleven, valmöjligheter som finns för att komma in i det svenska samhället. Fördelar och nackdelar med att läsa vidare eller inte, oavsett om det rör sig om en pojke eller flicka. Lärarna tyckte att de flesta föräldrar förstår vad som är bäst för barnen. Detta är en variant på den attityd som föräldrar skulle inta i sina egna länder. Broberg (2000) skriver i samband med detta att de olika förväntningarna på pojkar och flickor påverkar föräldrars beslut och attityder.

Studien visade också att språkskillnader var ett problem i samtal med föräldrarna. Lärarna är rädda för att information som de förmedlar inte ska nå fram, och även för att missuppfattningar ska uppstå. Dessutom kan föräldrarna känna sig osäkra och inte våga vara mer aktiva och ställa sina egna frågor. Alfakir (2004) skriver att delaktighet kräver ett gemensamt språk och om föräldrar inte behärskar språket så behöver man bjuda in en tolk som kan fungera som länk.

Min undersökning visade också att lärarna upplever det som komplicerat att utföra ett samtal med tolk. De tyckte att det skapar osäkerhet att gå genom en tredje part, och att de inte vet hur det fungerar. Enligt Olsson (2003) finns det ett särskilt sätt för att tala med tolk. Det avspeglas t.ex. i var tolken ska sitta, hur långa meningar som kan översättas m.m. Lärarna sa att de inte hade fått någon information om hur man använder tolk.

Slutsatser

Jag tycker att det som jag har fått fram bekräftas i det litteratur jag läst. Dessutom kan jag dra några slutsatser av min studie och föreslå några aspekter som man kan tänka igenom i syfte att förbättra kommunikationen mellan lärare och föräldrar.

Föräldrarnas egen syn på skolan påverkar deras roll och förväntningar. Därför är det viktigt att utveckla ömsesidig förståelse för varandras kultur genom kontinuerliga kontakter. På föräldramöte exempelvis skulle man kunna diskutera hur kulturella skillnader påverkar kommunikationen. Det är också fel att tolka andras beteende utifrån sin egen kultur, det kan skapa fördomar. Dessutom skulle man kunna planera genomtänkta aktiviteter med föräldrar. Att umgås med dem framkom som en positiv aspekt under undersökningen.

En annan viktig aspekt är att prata tydligt och konkret och inte ta någonting för självklart. Det krävs intresse från lärarnas sida för att förklara för föräldrarna vart olika beslut kan leda och på vilket sätt de själva kan hjälpa till. Försöka få dem att inse att det bästa för eleven är att skola och hem strävar åt samma håll.

En tredje viktig aspekt är tolkanvändning. Det är en resurs som ofta krävs. Även om det i stunden löser kommunikationsproblem, så skulle det vara mycket mer effektivt om skolan gav lärarna utbildning om hur man kommunicerar med avseende på tolk och det interkulturella perspektivet.

Alfakir skriver att skola och hem har alla möjligheter att samarbeta, men detta kräver ömsesidig respekt och dialog.

Nya forskningsfrågor

Under denna undersökning har några nya frågor vuxit fram. Det skulle vara mycket intressant att utforska hur föräldrar upplever att samtala med lärare. Vad är det som är svårt? Vad skulle göra kontakten lättare? På samma sätt skulle det också vara intressant att undersöka hur elever med utländsk bakgrund upplever föräldrarnas roll i skolan. På vilket sätt kan de hjälpa till att förbättra kontakten mellan sina föräldrar och skolan?

Referenser

Almqvist, K.& Broberg, A.G. (2000). Kulturella skillnader i barnuppfostran och utvecklingsideal. I C.M. Allwood & E.C. Franzén (red), Å, Sander (red), *Tvärkulturella möten* (s. 118-228). Stockholm: Natur och Kultur.

Alfakir, N. (2004). *Skapa dialog med föräldrarna: Integration i praktiken*. Hässelby: Runa

Adelswärd, V. (1997). *Samtal mellan hem och skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Buckhög-Lago, L. (2000). *Utvecklingssamtal: Perspektiv och genomförande*. Stockholm: Gothia.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ellmin, R. (1995). *Utvecklingssamtal i skolan: En levande dialog*. Göteborg: Gothia.

Hedencrona, E. (2003). *Tvärkulturell kommunikation i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Hofvendahl, J. (2006). *Riskabla samtal: En analys av potentiella faror i skolans kvarts- och utvecklingssamtal*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Köhler, P. O. (2006). *Natur och kulturs stora svenska ordbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Läraryrket. (2007). *Lärares handbok*. Solna: Tryckindustri Information

Lendahls, B. (1990). *Kulturmöten i klassrummet*. Stockholm: Utbildnings-förl.

Lorentz, H. (2006). *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärande miljöer*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, I. (2003). *Barnuppfostran i olika kulturer: synen på barn utifrån kultur och religion*. Sverige: Moris.

Steinberg, J. (2008). *Professionella samtal: Konsten att leda utvecklingssamtal i skolan*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguiden

- 1.-Hur länge har du arbetat som lärare?
- 2.-Hur många föräldrar har du som har invandrabakgrund?
- 3.-Hur förbereder man sig?
- 4.-Vad beaktas under själva samtalet?
- 5.-Vad upplevs som svårt i själva samtalet?
- 6.-Hur överbryggas man de svårigheter man stöter på?
- 7.-Vilka är de positiva aspekterna av samtalet?

Bilaga 2

Missiv till lärarna.

Hej:

För närvarande går jag på ett kort lärarprogram för utländska lärare på Göteborgs universitet. Under våren kommer jag att skriva mitt examensarbete inom pedagogik. Syftet med mitt arbete är att belysa svenska lärares erfarenhet av utvecklingssamtal med föräldrar med utländsk bakgrund. Det jag har valt att fokusera på är vilka svårigheter och hinder läraren upplever i samtalet.

Jag tänker intervjua sex till åtta lärare. Intervjun kommer att ske enskilt och ta ungefär 30 -45 minuter. Under intervjun ska jag använda bandspelare. Resultatet kommer att behandlas helt konfidentiellt. Att delta i en intervju är helt frivilligt och informanten har rätt att när som helst avbryta sitt deltagande.

Tack på förhand.

Veronica Bergqvist